

Ko stanovska obramba prehití nadzor

O pojasnilnem deficitu Notarske zbornice ob brezplačnem prenosu poslovnega deleža v družbi Prognos

Primer brezplačnega prenosa celotnega poslovnega deleža v družbi Prognos, d. o. o., s poslanca DZ RS Borisa Mijiča na Roka Snežiča je v javnosti odprl vrsto vprašanj: od položaja nekdanjih delavcev in drugih upnikov do odgovornosti nekdanjega posloводства ter pomena insolvenčnih pravil. Posebno vprašanje pa zadeva ravnanje notarke Mojce Tavčar Pasar, ki je pogodbo sestavila v obliki notarskega zapisa, in odziv predsednika Notarske zbornice Slovenije Bojana Podgorška.

Pri pravni presoji je treba že uvodoma razmejiti dve ravni. Prva je presoja ravnanja konkretne notarke. Zanjó javno objavljeni podatki brez vpogleda v celoten notarski spis ne zadoščajo za dokončen sklep, da je bila kršena katera od zakonskih dolžnosti. Druga raven pa je presoja javnega nastopa predsednika Notarske zbornice. Ta presoja je mogoča že na podlagi njegovih javnih izjav.

Osrednji problem njegovega odziva ni nujno v tem, da je prišel do napačnega sklepa. Problem je, da je pravilnost konkretnega ravnanja kategorično potrdil, ne da bi javnosti pojasnil, ali je bil pred tem opravljen kakršenkoli nadzor, ali je imel vpogled v notarski spis in kako so bili presojeni vsi razlogi za odklonitev notarske storitve iz 23. člena Zakona o notariatu.

Če je bila novinarska konferenca sklicana pred pregledom spisa oziroma pred kakršnimkoli nadzornim postopkom, je bila javna razbremenitev konkretnega ravnanja preuranjena. Če je predsednik zbornice spis poznal, pa je bila njegova obrazložitev pravno nepopolna. Obe možnosti sta za zaupanje v notariat kot javno službo zaskrbljujoči in problematični.

Ne »prenos podjetja«, temveč prenos poslovnega deleža

V medijskem poročanju se pogosto uporablja izraz »prenos podjetja«. Pravno natančneje je šlo za brezplačen prenos celotnega poslovnega deleža v družbi z omejeno odgovornostjo.

Ta razlika ni zgolj terminološka. Dolžnik do delavcev, Finančne uprave in drugih upnikov je bila in je ostala družba. Njene obveznosti s spremembo družbenika niso prenehale, njeno premoženje pa ni bilo že zaradi prenosa deleža izvzeto iz dosega upnikov. Na to so opozorili tako Furs kot pravni strokovnjaki, ki so poudarili, da sprememba lastniške strukture sama po sebi ne spremeni upniško-dolžniških razmerij. Morebitna že nastala odgovornost prejšnjega družbenika ali posloводства zaradi drugih pravnih podlag prav tako ne preneha samodejno s prenosom deleža.

Iz tega pa še ne sledi, da namen in praktične posledice prenosa za presojo notarja niso pomembni.

Formalna nespremenjenost dolžnika ne odgovori na vprašanje, ali je bil posel sklenjen zato, da se nekdanji družbenik in nekdanji poslovodja dejansko oddaljita od družbe, da se oteži pridobivanje dokumentacije, vročanje ali uveljavljanje morebitne osebne odgovornosti oziroma da se družba prepusti osebi brez resnega sanacijskega interesa. To so vprašanja konkretnih okoliščin in namena posla, ne njegovega formalnega učinka na obstoj terjatev.

Kaj izhaja iz objavljenih delov notarskega zapisa

Iz objavljenih izsekov notarskega zapisa je razvidno, da je bil 20. julija 2026 sklenjen brezplačen prenos celotnega poslovnega deleža nominalne vrednosti 7.500 evrov.

V zapisu je navedeno, da pridobitelj pozna poslovanje družbe in je posebej seznanjen s tem, da družba posluje z izgubo in negativnim kapitalom ter da je njen osnovni kapital porabljen.

Ta ugotovitev je pomembna. Podatek o izgubi in negativnem kapitalu ni bil zgolj predmet medijskega poročanja, temveč je bil neposredno vključen v vsebino pravnega posla.

Pri tem je potrebna pravna natančnost: negativni kapital sam po sebi še ni nujno enak ugotovljeni insolventnosti v smislu insolvenčne zakonodaje. Je pa nedvomno resen opozorilni podatek o finančnem položaju družbe, posebej če se povezuje z zapadlimi neporavnanimi obveznostmi, odsotnostjo letnih poročil in drugimi okoliščinami.

Iz notarskega zapisa nadalje izhaja, da sta stranki izjavili, da ni okoliščin, zaradi katerih bi bil pravni posel nedopusten, da ga ne sklepata zgolj navidezno, zaradi izogibanja zakonskim obveznostim ali zato, da bi protipravno oškodovali tretjo osebo.

Zapis vsebuje tudi ugotovitev notarke:

»Notarka ugotovi, da v času sestave tega notarskega zapisa ni razlogov za sum, da stranki sklepata pravni posel samo navidezno ali zato, da bi se izognili zakonskim obveznostim ali da bi protipravno oškodovali tretjo osebo.«

To pomeni, da preostala razloga iz 23. člena Zakona o notariatu v zapisu nista bila prezrta. Formalno sta bila izrecno zajeta.

Toda iz objavljenega dela zapisa ni razvidna dejanska in argumentacijska pot do tega sklepa. Ni pojasnjeno, katere konkretne okoliščine je notarka preverila, kakšen gospodarski razlog za brezplačni prenos sta navedli stranki, ali je bil predstavljen načrt sanacije, kako je bil ovrednoten finančni položaj družbe in ali so bile preverjene druge posebnosti časovnega ter osebnega okvira posla.

To še ne dokazuje, da takšna presoja ni bila opravljena. Notarski zapis tudi ni sodba ali upravna odločba in zanj ni mogoče samoumevno zahtevati enake obrazložitvene strukture. Vendar splošna izjava strank in splošna sklepna ugotovitev notarke sami po sebi javnosti ne omogočata presoje, ali je šlo za individualizirano uporabo 23. člena ali predvsem za formularno besedilo.

Prav tu bi moral nastopiti prepričljiv institucionalni odziv zbornice.

Tri samostojne podlage za sum

Prvi odstavek 23. člena Zakona o notariatu določa, da notar ne sme opravljati zadev v poslih, ki so po zakonu nedopustni ali glede katerih sumi, da jih stranke sklepajo samo navidezno, zaradi izogibanja zakonskim obveznostim ali zato, da bi protipravno oškodovali tretjo osebo.

Navideznost, izogibanje zakonskim obveznostim in protipravno oškodovanje tretjih oseb so vsebinsko različni razlogi.

Posel je lahko resničen, hoten in pravno učinkovit, pa je kljub temu sklenjen z namenom izogibanja zakonskim obveznostim. Prav tako lahko stranki poslovni delež dejansko preneseta, vendar je lahko namen prenosa protipravno oteževanje položaja upnikov.

Zato ugotovitev, da posel ni bil fiktiven, še ne izčrpa presoje po 23. členu.

Pomembno je tudi, da zakon ne zahteva dokazane zlorabe, temveč govori o sumu. Notarju ni treba dokazati nedovoljenega namena, kakor bi ga moralo tožilstvo v kazenskem postopku. Hkrati pa se ne more omejiti na izjavo strank, da njun namen ni nedopusten. Osebi, ki bi želeli obiti zakon ali oškodovati tretjega, tega skoraj zagotovo ne bi priznali v notarskem zapisu.

Izjava strank je zato lahko del presoje, ne more pa nadomestiti samostojne strokovne ocene notarja.

Register ne pove, zakaj je bil posel sklenjen

Predsednik Notarske zbornice je v javnem nastopu poudaril, da je notar preveril sodni register in ugotovil, da pri poslovnem deležu niso vpisane omejitve. Opozoril je tudi na omejitve iz 10.a člena Zakona o gospodarskih družbah, zaradi katerih določena oseba ne more postati ustanovitelj oziroma družbenik, ter sklenil, da notar ni imel razloga oziroma ni mogel odkloniti sestave zapisa.

Takšno pojasnilo zamenjuje dve različni ravni notarske presoje.

Preveritev registra in zakonskih omejitev pri pridobitелju odgovarja na vprašanje, ali je poslovni delež formalno prenosljiv in ali sme določena oseba pridobiti status družbenika. Iz registra je mogoče ugotoviti vpisane obremenitve, prepovedi in druge formalno relevantne podatke.

Iz registra pa praviloma ni mogoče ugotoviti namena, zaradi katerega stranki sklepata posel.

Odsotnost vpisane omejitve na poslovnem deležu zato logično ne izključuje suma, da je bil posel sklenjen zaradi izogibanja zakonskim obveznostim ali oškodovanja tretjih oseb. Enako velja za ugotovitev, da pridobitelj ni bil izločen po pravilih ZGD-1.

Posebej pomembno je tudi razlikovanje med poslovnim deležem in premoženjem družbe. Izjava, da pri deležu ni bilo vpisanih omejitev, ne pove ničesar o obsegu dolgov družbe, njenem premoženju, zapadlih delovnopравnih obveznostih ali izpolnjevanju insolvenčnih dolžnosti posloводства.

Zato je predsednikova izjava, da notar »ni mogel« odkloniti zapisa, bistveno močnejša od razlogov, ki jih je javno navedel.

Utemeljen bi bil splošni stavek, da slabo finančno stanje družbe, negativni kapital ali celo insolventnost sami po sebi ne povzročijo prepovedi prenosa poslovnega deleža. Za kategoričen sklep o konkretnem poslu pa bi bilo treba pojasniti tudi presojo vseh okoliščin iz 23. člena.

Je stanovska obramba prehitela nadzor?

Posebno težo ima vprašanje, ali je predsednik zbornice novinarsko konferenco sklical oziroma konkretno ravnanje javno razbremenil še pred kakršnimkoli nadzoro in brez vpogleda v notarski spis.

Iz doslej javno povzetih izjav ni razvidno, da bi bil pred novinarskim nastopom opravljen formalni nadzor, da bi zbornica pregledala celoten spis ali da bi predsednik pridobil celovito pisno pojasnilo notarke.

Prav tako ni razvidno, v kateri institucionalni vlogi je predsednik izrekel kategorično oceno. Ni jasno, ali je predstavljal rezultat že opravljenega nadzora, povzemal pojasnilo konkretne notarke ali zgolj podal lastno pravno mnenje na podlagi medijskih podatkov in registrske preveritve.

Ta nejasnost ni postranska. Je osrednja za presojo primernosti njegovega nastopa.

Če predsednik pred izjavo ni imel vpogleda v spis in ni poznal vseh preveritev ter pojasnil strank, bi se moral omejiti na splošno razlago pravnega okvira. Lahko bi povedal, da insolventnost oziroma slab finančni položaj družbe sama po sebi ne preprečujeta prenosa in da odsotnost registrskih omejitev

omogoča formalno izvedbo posla. Ne bi pa mogel zanesljivo potrditi, da v konkretnem primeru ni obstajal nobeden od razlogov iz 23. člena.

Če je spis pregledal ali je pridobil celovito pojasnilo notarke, pa bi bilo razumno pričakovati, da javnosti brez posega v notarsko tajnost pove vsaj, da so bili presojeni vsi trije razlogi iz 23. člena in katere vrste okoliščin so bile pri tem upoštevane.

Notarska tajnost bi lahko preprečevala razkritje konkretnih izjav, osebnih podatkov in drugih zaupnih vsebin. Ne preprečuje pa pojasnila, ali je bila opravljena celovita pravna presoja in ali javna ocena temelji na nadzornem postopku, vpogledu v spis ali zgolj na splošnem pravnem stališču.

Če je torej stanovska obramba prehitela nadzor, gre za preuranjeno institucionalno razbremenitev. Če je nadzor bil opravljen, pa bi morala zbornica to jasno povedati in vsaj okvirno predstaviti njegovo pravno podlago ter obseg.

Nenavadne okoliščine niso dokaz, zahtevajo pa odgovor

Javno objavljene okoliščine same po sebi še ne dokazujejo kršitve 23. člena. Medijska oznaka novega direktorja kot »slamnate osebe« ni pravno ugotovljeno dejstvo. Enako velja za ocene o političnem ali osebnem motivu prevzemnika. Tudi brezplačnost prenosa ni prepovedana, prav tako oseba brez premoženja ni že zato nesposobna postati družbenik.

Toda pravno relevantne okoliščine se ne presojujejo izolirano.

V konkretnem primeru so bile javno izpostavljene naslednje značilnosti: brezplačnost prenosa, izguba in negativni kapital družbe, neporavnane obveznosti do delavcev in države, neposredno predhodne spremembe posloводства, javna obljuba prejšnjega družbenika o poplačilu dolgov ter poznejše izjave pridobitelja, ki niso kazale na običajen sanacijski ali poslovni namen.

Ugledni pravni strokovnjaki so v javnosti izrazili zelo različne, vendar vsebinsko pomembne poudarke. Miha Juhart je opozoril, da se dolžnik s prenosom deleža ni spremenil. Jaka Cepec je poudaril problematičnost prenosa insolventne družbe, kadar namen ni njena sanacija, ter odprl vprašanje možne odgovornosti nekdanjega posloводства. Rajko Pirnat pa je v javnem nastopu opozoril na morebitne elemente drugih pravnih kršitev.

Ta stališča ne dokazujejo nepravilnega ravnanja notarke. Dokazujejo pa, da pravna problematika ni bila tako enostavna, da bi jo bilo mogoče zaključiti z navedbo, da pri deležu ni bilo registrskih omejitev in da prenos ni bil fiktiven.

Kadar se o pravnem pomenu istega dejanskega sklopa javno odpirajo vprašanja odškodninske, insolvenčne, integritetne in celo kazenske odgovornosti, je od predsednika stanovske organizacije utemeljeno pričakovati bolj diferenciran odgovor.

Formalna dopustnost in preventivna funkcija notarja

Notar ni preiskovalni organ, davčni inšpektor ali kazensko sodišče. Od njega ni mogoče zahtevati, da na podlagi medijskih objav ugotavlja kazensko odgovornost strank ali rešuje njihove insolvenčne probleme.

Hkrati notar tudi ni zgolj tehnični izvajalec vpisa v register.

Zakon mu nalaga preventivno in varovalno funkcijo. Prav 23. člen kaže, da njegova vloga ni omejena na preverjanje identitete, formalnih pogojev in registrskih ovir. Notar mora presoditi tudi, ali konkretne

okoliščine vzbujajo sum navideznosti, izogibanja zakonskim obveznostim ali protipravnega oškodovanja tretjih.

Ta dolžnost ne pomeni splošne preiskovalne obveznosti. Pomeni pa, da očitno neobičajnih okoliščin ni mogoče odpraviti zgolj s formularno izjavo strank, da njun namen ni nedopusten.

Vprašanje za presojo zato ni, ali je notarka morala verjeti medijskim člankom. Pravo vprašanje je, ali je vsebina samega posla, skupaj s podatki iz listin in pojasnili strank, ustvarjala takšen sklop opozorilnih okoliščin, da bi moral biti njihov pomen dodatno preverjen.

Na to vprašanje javni nastop predsednika zbornice ni odgovoril.

Pojasnilna odgovornost javne službe

Iz narave notariata kot javne službe ni mogoče brez nadaljnega izpeljati, da mora predsednik zbornice javnosti razkriti vsebino konkretnega spisa ali podati obrazložitev, primerljivo s sodno odločbo. Novinarska izjava ni upravni akt, zbornico in notarja pa zavezuje tudi zaupnost in varstvo pravic strank.

Vendar je treba razlikovati med formalno dolžnostjo razkritja in institucionalno pojasnilno odgovornostjo.

Ko predsednik zbornice sam stopi pred javnost in kategorično potrdi pravilnost konkretnega ravnanja, mora biti njegovo pojasnilo skladno s celotnim zakonskim testom. Ne zadošča, da javnosti predstavi samo formalne registrske kontrole in eno od treh vsebinskih podlag iz 23. člena.

Še posebej bi moral jasno povedati, na čem temelji njegova gotovost.

Ali je bil opravljen nadzor? Ali je bil pregledan spis? Ali je bila pridobljena izjava notarke? Ali je predsednik govoril le načelno ali je presojal konkretni primer? Ali so bile preučene tudi okoliščine, povezane z morebitnim izogibanjem zakonskim obveznostim in položajem tretjih oseb?

Brez teh pojasnil javna izjava ne učinkuje kot strokovna obrazložitev, temveč kot stanovska obramba.

To ni problem samo komunikacijske spretnosti. Gre za vprašanje institucionalne verodostojnosti. Javna služba, katere bistvo je zagotavljanje pravne varnosti, ne more pričakovati zaupanja zgolj na podlagi zagotovila, da je bilo ravnanje pravilno. Zaupanje zahteva razvidno strokovno metodo, pravno popolno merilo in jasno razlikovanje med preverjenimi dejstvi ter domnevami.

Neustreznost moralne razbremenitve

Dodatno vprašanje odpira predsednikova ocena, da notar ni storil nič nemoralnega.

Presoja zakonitosti in presoja moralnosti nista enaki. Toda za kategorično moralno razbremenitev bi bila potrebna vsaj primerljiva stopnja poznavanja dejanskih okoliščin kot za pravno presojo.

Če predsednik ni pregledal spisa in ni poznal celotnega konteksta, ni jasno, na čem temelji ugotovitev, da ravnanje ni bilo niti moralno sporno. Če je spis poznal, pa bi moral pojasniti, katere okoliščine so tak sklep utemeljevale.

Stanovska organizacija bi se morala v takem primeru predvsem osredotočiti na strokovni standard ravnanja notarja. Splošne moralne oprostilne ocene niso potrebne in lahko ustvarijo vtis, da zbornica ne pojasnjuje pravil, temveč vnaprej brani svojega člana.

Kako bi lahko zbornica odgovorila drugače

Pravno celovit in institucionalno zadržan odziv bi bil mogoč tudi brez razkrivanja notarske tajnosti.

Predsednik bi lahko povedal, da insolventnost, negativni kapital in brezplačnost prenosa sami po sebi ne pomenijo zakonske prepovedi. Pojasnil bi lahko, da mora notar poleg registrskih pogojev presoditi tudi vse razloge iz 23. člena Zakona o notariatu. Nato bi moral jasno navesti, ali je bila v konkretnem primeru ta presoja že predmet notranjega nadzora oziroma ali njegova izjava temelji na pregledu spisa.

Če nadzor še ni bil opravljen, bi moral biti sklep zadržan:

Na podlagi splošnih pravil ni mogoče trditi, da je bil prenos nedopusten samo zaradi slabega finančnega položaja družbe. O pravilnosti konkretne presoje po 23. členu pa se je mogoče izreči šele po pregledu celotnega spisa.

Če je bil nadzor opravljen, bi lahko pojasnilo zvenelo drugače:

Pregled je zajel vse razloge iz 23. člena, ne le registrskih ovir in navideznosti. Konkretnih podatkov zaradi notarske tajnosti ni mogoče razkriti, vendar v spisu niso bile ugotovljene okoliščine, ki bi dosegle zakonski prag suma.

Takšen odziv bi bil pravno previden, institucionalno verodostojen in spoštljiv do vseh udeležencev.

Sklep

Javno objavljeni izseki notarskega zapisa ne omogočajo dokončnega sklepa, da je notarka kršila 23. člen Zakona o notariatu. Iz njih je razvidno, da je celoten zakonski test vsaj formalno vključila v zapis in ugotovila, da razlogov za sum ni.

Ni pa razvidno, kako je do tega sklepa prišla in kako je ovrednotila konkretne okoliščine brezplačnega prenosa družbe z izgubo in negativnim kapitalom.

Prav zato je toliko pomembnejša kakovost javnega odziva predsednika Notarske zbornice. Njegova razlaga, osredotočena na registrske omejitve, pogoje za pridobitev statusa družbenika in odsotnost fiktivnosti, ni odgovorila na vprašanje izogibanja zakonskim obveznostim in morebitnega oškodovanja tretjih oseb.

Ključno ostaja tudi nepojasnjeno, ali je predsednik pred novinarsko konferenco pregledal spis oziroma ali je bil opravljen kakršenkoli nadzor.

Če spisa ni poznal, je bila njegova kategorična razbremenitev konkretnega ravnanja brez zadostne dejanske podlage. Če ga je poznal, je bila njegova javna obrazložitev selektivna in pravno nepopolna. Če nadzor še ni bil opravljen, je stanovska obramba prehitela institucionalno preverjanje.

Nobena od teh možnosti ne krepi zaupanja v notariat.

Osrednja težava primera zato ni nujno že dokazana opustitev dolžnega ravnanja konkretne notarke. Težava je, da je predsednik zbornice javnosti ponudil dokončen sklep, ne da bi predstavil postopek, dejansko podlago in celoten pravni test, na katerih naj bi ta sklep temeljil.

Notariat je javna služba. Od njegove stanovske organizacije zato javnost upravičeno pričakuje več kot zagotovilo, da je bilo ravnanje pravilno. Pričakuje pravno celovito, stvarno in preverljivo pojasnilo — zlasti kadar predsednik zbornice nastopi še pred tem, ko je razvidno, da je bil primer sploh nadzorovan.

Opomba avtorja: Prispevek temelji na javno objavljenih izjavah, medijskih poročilih in objavljenih izsekih notarskega zapisa. Ne prejudicira disciplinske, civilne, kazenske ali druge odgovornosti konkretne notarke oziroma pogodbenih strank.